

DE PLATE

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Verantwoordelijke uitgever : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

6e jaargang, nr 9, september 1977.

SEPTEMBER-ACTIVITEIT

UITNODIGING

De Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de voordracht met film die doorgaat op :

donderdag 22 september 1977 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. afdeling Oostende, Dr. L.Colenstraat, 6, Oostende.

Het onderwerp : **HEEMKUNDE ALS VRIJETIJDSEBESTEDING**
door de heer D. VERSTRAETEN
geïllustreerd door een film :

TEN NOORDEN VAN DE GRAVE JANSDIJK
van de heer Marcel HAERS, tandarts te Aalter

De heer D. VERSTRAETEN, Licenciaat in de Geschiedenis (hij geeft o.a. les aan het Andreaslyceum, voor ons Oostendenaars beter gekend als de "schole" van de Kaaistraat), is niet alleen een doorwinterde heemkundige met een grote H, maar ook een gekend familiekundige. Als hoofdredacteur van "Onze Stam" en eindredacteur van "Ons Heem" levert hij sedert jaren strijd op twee fronten en beijvert hij zich met alle macht om in de wereld van de Heemkunde als in die van de familiekunde de nodige mijlpalen te plaatsen.

Van zijn hand verschijnen regelmatig artikels in verband met de Heemkunde in "Appeltjes van het Meetjesland"; "Ons Heem" en andere tijdschriften. Sedert 20 jaar levert hij wekelijks een bijdrage aan het weekblad "Vrij Maldegem".

Het is een genoegen deze vlotte spreker over zijn hobby bezig te horen, temeer daar zijn voordracht bijkomend geïllustreerd wordt door de film van de heer Marcel HAERS "Ten noorden van de Grave Jansdijk".

Deze zeer interessante avond die u als heemkundige niet moogt missen wordt u zoals altijd kosteloos aangeboden. Ook niet leden zijn van harte welkom.

J.B. D.

KULTURELE RAAD 10 JAAR.

Met veel genoegen sluit onze Kring zich aan bij de viering van het 10-jarig bestaan van de Kulturele Raad van Oostende.

Ons Bestuur heeft besloten dit heuglijk feit met een bijzonder december-nummer te gedenken.

De Verenigingen aangesloten bij de Kulturele Raad verkopen aan hun leden drie prentkaarten in kleur van Oostende voor de minieme prijs van 20 F. Deze kaarten stellen voor : Het Vagevuur, De Verloren straat en de Oude Watertoren.

Leden die deze reeks wensen te bezitten kunnen die bekomen in het Heemkundig Museum of bij bestuursleden van "De Plate". Deze kaarten zijn tevens geschikt voor gelegenheden zoals Nieuwjaarswensen, maar ook voor de verzamelaars. De oplage is beperkt.

O.V.

- - - - -

HET HEEMKUNDIG MUSEUM.

Het Heemkundig Museum is gedurende de maand september nog iedere dag (uitgezonderd de dinsdag) toegankelijk van 10 tot 12u en van 15 tot 17 u.

De leden hebben vrije toegang op vertoon van hun lidkaart.

G.V.

- - - - -

OSTENDIANA I, II, III.

Geregeld vragen leden ons om een exemplaar van "Ostendiana I" te bekomen. Dit is niet meer mogelijk, want dit werk is reeds lang uitgeput. Nog enkele exemplaren van "Ostendiana II" zijn in het Heemkundig Museum voorradig. Einde dit jaar zal "Ostendiana III" verschijnen. Wij zullen onze lezers, die wensen in te tekenen, hierover nader nieuws brengen in het octobernummer.

O.V.

- - - - -

IN OUDE PRENTKAARTEN.

Opnieuw zijn een paar deeltjes verschenen in de befaamde reeks "In oude prentkaarten". We noteerden o.a. "De Zwinstreek" (deel 2), waarin opgenomen afbeeldingen van Damme, Dudzele, Hoeke, Koolkerke, Lapscheure, Lissewege, Middelburg, Moerkerke, Oostkerke, Ramskapelle en Westkapelle, en "Dorpen achter de Gentele" waarin opgenomen kaarten van Blankenberge, Houtave, Klemskerke, Lissewege, Meetkerke, Nieuwmunster, Sint-Pieters-op-den-Dijk, Stalhille, Uitkerke, Vlissegem, Zuienkerke en Zwankendamme.

Prijs per deel : 350 F. (uitgave : Europese Bibliotheek, Zaltbommel).

GENOTEERD UIT TIJDSCHRIFTEN.

BATTERIJ TIRPITZ.

De "Federatie van Kringen voor Oudheidkunde en Geschiedenis van België" heeft de verslagen van haar 43e Congres van 1974 te Sint-Niklaas-Waas laten drukken onder de titel "Annalen". F. 't Sas bespreekt "La batterie Tirpitz au littoral belge" tijdens de Eerste Wereldoorlog op blz. 447-449 en R. Baetens schetst "De havenbeweging te Oostende (1635-1662)" op blz. 119-123 met tabellen.

- - - - -

OVER MOLENS.

In het kader van de provinciale inventarisatie van het kunstpatri- monium geeft L. Devliegheer een algemene studie (blz. 257-276), met een alfabetisch repertorium (blz. 277-360), uit in "Biekorf", jg. 76 (1975-76 onder de titel : "Rosmolens in de Westvlaamse kuststreek". Nog uit het- zelfde tijdschrift : de stad Oostende kocht de molenkuip te Stene.

- - - - -

OVER DE HAVEN VAN OOSTENDE IN DE NEDERLANDSE TIJD.

In "De Plate" (jg. 6, nrs 4-8, april-augustus 1977, blz. 23) ver- scheen onze mededeling over het archief van de Nederlandse "Centrale administratie der Waterstaat", waarvan een inventaris samengesteld werd door M.-R. Thielemans. Deze historica geeft thans nadere bijzonderheden en archivalia in een artikel getiteld : "Mémoires sur les ports d'Ostende et de Nieuport. Le partage des frais des ouvrages extraordinaires et des travaux d'entretien des ports d'Ostende et de Nieuport entre l'Etat, la province et les villes 1819-1821", verschenen in de "Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis ("Société d'Emulation") te Brugge", deel 113, 1976, blz. 287-321.

- - - - -

PEILEN NAAR DE HERKOMST VAN EEN ZEEMANSGERECHT.

F. Debrabandere handelt in "Taal en Tongval. Tijdschrift voor Dialectologie" (jg. 28, 1976, blz. 64-66) over "Oostendse lapkoes" en zoekt, aan de hand van verschillende woordenboeken (Van Dale, R. Desnerck, e.a.), naar een aannemelijke taalkundige verklaring en de herkomst van dit woord.

- - - - -

VARIANTEN OP DE NAAM OOSTENDE.

In het tijdschrift "Naamkunde", VIII, 1976, blz. 159-166 verstrekt J. Huisman gegevens over "Regionale vormverschillen in Nederlandstalige namen van steden in België en Noord-Frankrijk". De plaatsnaam Oostende wordt in Nederland steeds meer gebruikt naast het oudere "Ostende". Deze laatste vorm wordt slechts schijnbaar gerechtvaardigd door de oude spellingen met enkele -o ; deze gaf immers de lange ö germ. * aust- aan. De oude schrijfwijze wordt in Nederland gesteund door de Duitse en Franse vorm, die beide enkele -o- hebben. Oostende heeft het voordeel doorzichtig te zijn ; deze vorm wordt bovendien gebruikt in nieuwe atlanten, encyclo- pedieën en in de Nederlandse telefoongidsen.

AUGUSTE VERRAERT.

In de volgende bijdragen zullen wij enige aandacht schenken aan de Oostendse stadsarchitecten van rond en kort na de laatste eeuwwisseling. Maar laat ons de hiërarchie respecteren en alvast beginnen met een nota over Auguste VERRAERT, de man die meer dan 40 jaar de dienst Openbare Werken leidde.

Auguste-Jean-Baptiste VERRAERT werd op 31 dec. 1861 te Bredene (Sas) geboren. Zijn vader was een veearts, zijn grootvader was de eerste directeur der Zeevaartschool geweest. A.V. deed zijn studies aan de Gentse Hogeschool en behaalde er het diploma van "Ingénieur des Constructions Civiles". Hij deed 1 jaar stage te Tournai, alwaar hij het Burgerlijk Hospitaal bouwde.

A.V. huwde Laure DE FRE ; ze woonden eerst in de Jozef II straat en nadien in de IJzerstraat 20. Daar werkte A.V. met enkele tekenaars.

In 1889 vinden we A.V. al vermeld als Ere-Ingenieur bij Bruggen en Wegen. Op 17 sept. van dat jaar benoemde de Gemeenteraad hem tot Ingenieur van de Dienst Openbare Werken, ter opvolging van E. DE CUYPER. Onder zijn leiding werkten de architecten VANDAMME, RAOUX, VANDEWINCKEL, CLEMENT en VANHILLE. Het is zo dat A.V.'s plannen dan ook in samenwerking met zijn medewerkers ontstonden. Grenzen zijn hier dan ook niet meer makkelijk te trekken. Een relaas geven van al A.V.'s verwezenlijkingen ware dan ook meteen de geschiedenis van 40 jaar Openbare Werken te Oostende.

Hij was een van de trouwe medewerkers van de bouwlustige Leopold II. De koning noemde hem "un de mes trois A's" (de andere A's waren Alban Chambon en Antoine Dujardin). Eén van de dromen van de Vorst was een ring van promenades rond de stad Oostende. A.V. tekende plannen voor de Koninginnelaan die in 1891-1892 als wandelweg werd aangelegd (deel tussen Bos en Petit Paris).

1893. De ORKESTESTRADE in het midden van de Rotonde in het Kursaal II (Oioop 112) werd meer en meer als een hinder ondervonden. De plaatselijke pers noemde ze niet onterecht "un champignon déplaisant". Het werd A.V. opgedragen een betere oplossing voor de plaatsing van het Kursaalorkest en orgel uit te dokteren. Om een maximum aan plaats op de vloer vrij te houden bleek de constructie van een tribune aangewezen. Eind 1893 werd een voorlopige tribune opgetrokken. Daarmee hadden in jan. 1894 orkest- en orgelproeven plaats. Niet zomaar proeven, maar authentieke concerten, gedirigeerd door de onvolprezen RINSKOPF met Léandre VILAIN aan het orgel. De toegang was vrij ! De jury vond de planning goed en de Gemeenteraad stemde toe voor de definitieve bouw. De tribune werd een soort sterk hellend plateau op zuilen met vrije ruimte onder, maar zo laag mogelijk aangezet (Oioop 113). Het moet een machtig zicht geweest zijn : een "muur" van strenggerokte musici en boven hen het imposante orgelfront !!! Ook de Kon. Loge in 't Kursaal werd door A.V. en zijn medewerkers ontworpen.

1894-95. De plannen voor de nieuwe maritieme installaties beginnen vorm te krijgen. A.V. werkte eraan, samen met de ingenieurs SYMON, DE RAEVE, BOVLE, PIENS, VAN DER SCHUEREN en DEMEY. De laatste jaren van de 19e eeuw waren bijzondere drukke tijden voor de Oostendse dienst van Openbare Werken. In sept. 1895 zag A.V. zich dan ook verplicht de

Gemeenteraad om tijdelijk extra-personeel te verzoeken ten einde het vele tekenwerk van de aan te vatten constructies binnen redelijke termijn te kunnen voltooien.

In sept. 1897 kwamen drie plannen klaar : deze voor de "Ecole gratuite de Garçons", voor de Muziekschool en voor de Stedelijke Gezondheidsdiensten met Dodenhuisje. De gronden waarop de Muziekschool en de Jongensschool werden gebouwd waren na de ontmanteling oorspronkelijk voorzien voor de bouw van een kazerne. Het deel Ieperstraat tussen Amsterdamstraat en Kaïrostraat was toen niet voorzien. Het was pas met de planning van dit schoolcomplex dat men er toe overging het grote terrein te splitsen door het verlengen van de Ieperstraat (1). De gezondheidsdiensten waren voorzien op de hoek Edith Cavellstraat - Lef-fingestraat. In "Le Carillon" van 12.09.97 vindt men uitvoerige beschrijvingen van deze drie plannen. De bouw lijkt me daarvan nogal af te wijken. Detail : de 2 ingangspoorten van het Conservatorium hadden hun reden : één voor de jongens, één voor de meisjes...

In 1889 werd aan de ingenieurs DITTE en VERRAERT het voorstel gedaan om het Watergesticht naar het Bos over te brengen. In sept. 1891 dienden ze bij de Gemeenteraad hun rapport over de bouw van een nieuwe watertoren in. Op 18 sept. 1894 werd door hun toedoen besloten een 38m hoge toren op te richten (1896). Deze hield het niet lang uit want op 6 sept. 1899, stortte hij met veel geraas in elkaar. Foto's van dat spectaculaire gebeuren te zien in ons Heemkundig Museum ! In 1900 werd de watertoren die we nu -en hopelijk nog lange tijd- kennen, opgericht (Olop 36). De stoere bakstenen toren, imposant met zijn 49,80m. hoogte en zijn kantelen bovenaan illustreert mooi hoe probleemloos de architecten van weleer Middeleeuwse bouwmotieven (kantelen, steunribben) wisten te combineren met eigentijdse noden. (De zgn. "Eerste Steen" aan de voet van de toren dateert pas uit 1923 en heeft dus NIETS met de bouw te maken. Hij memoreert de aanvoer van het BOCQ-water te Oostende in sept. 1923).

Een 12-tal jaren voorgeschiedenis gaan de bouw van de Sint-Jozefskerk vooraf : Op de gronden van het huidige Koninklijk Atheneum aan de L. Spilliaertstraat, werd in 1889 een voorlopige kerk gebouwd. Het waren A.V. en zijn medewerkers die ondertussen de plannen voor een definitieve kerk uittekenden. Zij opteerden voor een gebouw in de neogotische stijl. Op 25 juni 1895 keurde de Gemeenteraad die plannen goed ; toen was men het echter nog niet eens over de plaats waar de nieuwe kerk gebouwd zou worden !!!

In 1897 kon aannemer SANDERS eindelijk een begin maken met de funderingswerken. Op 12 augustus was er een korte plechtigheid t.g.v. de eerste steenlegging. Het jaar daarop werd de eigenlijke bouw aangevat door aannemer DE GRUYSE. De werken schoten vlug op, want op 18 maart 1901 werd de Koninklijke Kerk al in gebruik genomen. Mgr. WAFFELAERT voltrok de wijding. Onnodig een beschrijving te geven : de kerk is nog steeds te bewonderen. Toch een paar cijfers : lengte 76m ; breedte transept 35,5m, hoogte midenbeuk 19,5m ; lengte zijbeuken 25m en 9m hoog. Hoogte toren 77m (2). Alles bijeen een waardig kerkgebouw, naar de beste neogotische tradities.

In 1906 werd een commissie samengesteld die zich moest beraden over de bouw van een nieuwe Vissershaven en Vismijn. Schepen A. DE COCK presideerde de commissie, waarin naast A.V. ook nog A. BORGERS (Voorzitter Handelskamer), VALSCHAERTS (Directeur Vismijn), GOLDER, LIEBAERT, HAMMAN en VAN HOUSBERGHE zetelden. Ze opteeden toen al voor de huidige plaats van vismijn en haven. De vroegste plannen waren er reeds in 1912. Maar pas in 1927 kon de eerste steen gelegd worden.

In 1912 werd A.V. samen met Dr. MOREAUX en Dr. FELIX (die hetzelfde jaar nog zou overlijden) aangesteld als lid van een Commissie die de verschillende aspecten i.v.m. de bouw van een THERMENPALEIS moest bestuderen. We weten evenwel dat VERRAERT er concrete plannen voor uitwerkte, doch dat daar niets in huis is van gekomen.

Al even slecht liep het af met zijn plan voor een Oostendse Industriehaven, die nochtans gesteund werd door de kapitaalkrachtige Graaf de DUDZELE en de goedkeuring van Koning Albert wegdroeg (ca. 1922-23).

Tot zover een greep uit de prestaties van VERRAERT. Er valt nog veel over deze figuur te vertellen : de plannen voor het Atheneum (zijde Rogierlaan), het Labo (3), de Conscienschool aan de Stuiverstraat, zijn medewerking aan de uitbouw van de Opex, enz.

Op 30 april 1926 werd hij tot Hoofdingenieur van de Stadswerken bevorderd. A.V. bleef in dienst tot 30 aug. 1934 en werd toen, 72 jaar oud, op rust gesteld. In oktober 1934 bracht de Gemeenteraad hem hulde. Hij kreeg de titel van Ere-Ingénieur. Hij overleed alhier op 13 dec.1942.

Norbert Hostyn

(met medewerking van de Heer Ir. Pierre Verraert)

Gebruikte afkorting "Oiop" = Y. Vyncke : "Oostende in oude prentkaarten".

- (1) Toen nog de Constantinopelstraat geheten (NVDR)
- (2) Tot de bouw van de nieuwe watertoren en het Europacentrum was het nog steeds het hoogste bouwwerk van Oostende (NVDR)
- (3) Aan het Bosje, nu stempellokaal (NVDR)

- - - - -
HOE MEN CHALETSTRAAT VERTAALDE.

In "La Feuille d'Ostende" van 2.10.1890 lezen we dat een verantwoordelijke stadsambtenaar naast de Fransklinkende benaming "Rue du Chalet" ook voor een zogezegde Nederlandse vertaling had gezorgd.

Toen op de straatnaamplaat te lezen stond "Kaashutstraat" was de hilariteit algemeen. Vlug werd dan ook de plaat verwijderd, want inmiddels had men ontdekt dat chalet het juiste Nederlandse woord was.

O.V.

OOSTENDE IN DE LITERATUUR. - HET BRAVOURESTUK VAN MUSCAR.

De trilogie van André Demedts, nl. De Belgische Republiek (uitg. Orion, Brugge, 1973; Hooitijd (ib. 1974) en Goede Avond (ib. 1976), een bijzonder sympathiek werk met warme liefde voor land, volk en taal geschreven, beschrijft, kroniekachtig, de belevenissen van enkele boerenfamilies in West-Vlaanderen (hoofdzakelijk uit de streek van Sint-Baafs-Vijve) tussen 1789 en 1798, dus de beroerde Oostenrijkse en Franse tijd.

In het derde deel, dat de jaren 1797 en 1798 bestrijkt, behandelt de auteur de verzetspogingen van jonge Vlaamse boeren tegen de Franse overweldiger met zijn gehate conscriptie. Aan de zwak gewapende rebellen is Engelse steun toegezegd in de vorm van wapenleveringen en landingen. In dat verband vermeldt A. Demedts de spannende gebeurtenis die zich in mei 1798 bij Oostende voordeed (blz. 246-255).

John Stewart, een Engels spion, komt met Volkwin van Kempen, leider van een verzetsgroep, uit Brugge naar Oostende want de Engelsen zullen proberen de stad in te nemen. De twee agitatoren eten tong in een kroeg aan de kaai en trekken 's avonds via de Brugse vaart naar de duinen van Bredene waar Stewart een vuur aanlegt, een signaal voor de Engelse vloot. En dan volgt die fameuze episode waarin Muscar, de nieuwe plaatscommandant van Oostende, veel krijgsroem verwerft.

In de vroege morgen van 19 mei 1798 verschijnen 37 Britse schepen op de rede van Oostende. Admiraal Popham laat onze dun bezette garnizoenstad enkele uren bombarderen en zet dan ten oosten van de haven 1.200 man aan land, met 10 stukken geschut. De Engelsen nestelen zich in de duinen, krijgen nog 3 bataljons infanterie versterking en sturen een afdeling pontonniers naar Sas-Slijkens onder het bevel van generaal Coote. Ze moeten er de belangrijke sluizen vernielen en daardoor de bevoorrading van de stad afsnijden. De onderneming lukt slechts gedeeltelijk maar de vlakbij gemeerde binnenschepen met bevoorrading voor de stad worden in brand gestoken.

Ondertussen heerst er wanorde en paniek in de stad want het bombardement veroorzaakt er branden, dood en vernieling. Popham stuurt onderhandelaars naar Muscar en eist de onmiddellijke overgave van de stad. Maar de plaatscommandant zendt de eerste kort en krachtig weg; tot de tweede moet hij gezegd hebben: "over my dead body" (in het Frans!) Onverwacht krijgt hij een bondgenoot. In de voormiddag steekt er nl. een stormwind op waardoor de belegeraars hun verbinding met de vloot verliezen. Muscar zal dat uitbuiten. Hij stuurt ruiters naar Nieuwpoort en Brugge om versterking en tegen de avond tast hij, stoutmoedig, de goed verschanste maar geïsoleerde Engelsen aan. De aanval met zijn flink gedrilde 150 grenadiers wordt afgeslagen.

Maar 's anderendaags, vroeg in de morgen, terwijl het stormt en de regen gutst, overrompelt hij, als kranig en onderlegd strateeg, met 300 man (de versterking is toegekomen) de Engelsen die de getalsterkte van de vijand verkeerd beoordelen. Uiteindelijk geven de Britten zich over met zware verliezen: 500 doden en meer dan 1.400 gevangenen. Daarna treedt Muscar in onderhandeling met Popham om de beschieting te doen stoppen in ruil voor een menselijke behandeling van de gevangenen.

De Engelse schepen trekken af en de gevangenen worden naar Frankrijk gebracht.

A. Demedts, die de historische kern heel getrouw weergeeft, kleurt het gebeuren natuurlijk met zijn verbeelding, stoffeert het met dialogen en laat tenslotte zijn romanfiguren, Stewart en Van Kempen, uit het Engelse kamp naar Brugge ontsnappen.

Wat nu verder Muscar aangaat, hier volgen nog enkele biografische details. Hij was op 1 augustus 1757 in Bayonne geboren uit eenvoudige ouders. Op 17-jarige leeftijd begon hij zijn militaire carrière, koos de zijde van de republikeinen en nam deel aan de gevechten in Vendée (tegen de Chouans) en later in Vlaanderen. Hij was 41 jaar oud toen hij plaatscommandant van Oostende werd. Het uitzonderlijk wapenfeit van 20 mei 1798 bezorgde hem roem tot in Parijs en populariteit in onze stad. Er werd trouwens een straat naar hem genoemd. Hij werd tot kolonel bevorderd en zou een andere functie krijgen maar invloedrijke burgers wisten de minister van oorlog, Scherrer, te bewegen de held van Oostende op zijn post te laten. Muscar mocht blijven en geraakte hier ingeburgerd want op 10 oktober 1800 huwde hij een meisje uit een aanzienlijke Oostendse familie, nl. Isabelle Thérèse Van Iseghem, de 28-jarige dochter van Willebald Van Iseghem, "négociant", 71 jaar oud. Op 6 september 1801 werd hem een dochter geboren : Adèle Isabelle Muscar.

Zowel in de huwelijksakte als in de doopakte (berustend in de registers van de burgerlijke stand alhier) wordt Muscar vermeld als "chef de brigade, commandant d'armes". Zijn (bijna nergens vermelde) voornaam was Arnould maar hij tekende eenvoudig "Muscar" met een onhandige schraalheid die sterk afwijkt van de overige sierlijke handtekeningen en die, m.i., iets van zijn afkomst verraad. In november 1810 nam hij afscheid van onze stad, trok zich terug in zijn geboortestad en stierf in 1837.

Voor meer bijzonderheden over Muscar en zijn heldendaad zie : G. Soyer, *Le drame révolutionnaire et Napoléonien à Ostende*, Imprimerie centrale, Ostende, 1928, vooral blz. 188-214 - F. Foutry, *Merkwaardige bladzijden uit de geschiedenis van Oostende*. De Sikkel, Antwerpen, 1938, blz. 66-70 en R. Lanoye, *L'Épopée Ostendaise*, Ostende, Edit. Erel, 2de uitg., vooral blz. 74.

Nog één opmerking. A. Demedts noemt Muscar "een mankepoot met een houten been" (blz. 248). Ik weet niet waar hij dat (romantisch ?) detail -dat onweerstaanbaar de sinistere figuur van John Silver uit Stevensons *Treasure Island* oproept - gehaald heeft. Bovengenoemde auteurs vermelden het in elk geval niet

G. Billiet

EEN STUDIE OVER HET VISSERSLIED.

Aan de Katholieke Universiteit te Leuven werd voor het Academiejear 1975-1976 door Jan De Corte een licentiaatverhandeling voorgelegd, getiteld : "Het volkslied te Heist, in het bijzonder het visserslied".

E. Smissaert

WAAROM STRAATNAMEN VERANDEREN ?

Straatnamen zijn steeds de goedkoopste wijze geweest om bepaalde personen te vereeuwigen (?) of de familie, de partij een pleziertje te doen. Soms gebeurt dat uit nationale trots of omdat men niet meer met een bepaalde naam wil opgeschept zitten. Zo veranderde men :

De "Manegestraat" in "Peter Benoitstraat"
"Houtkaai" in "Henri Deweertkaai"
"Stockholmstraat" in "Kanunik Dr Louis Colenstraat"
"Gasthofstraat" in "17 Oktoberstraat" en de
"Aapstraat" in "Brabantstraat".

Wanneer men zo de lijst nagaat ziet men straten die terecht of niet niet veranderd werden. Zo wil ik hier enkele romantische benamingen opnoemen :

Karnemelkstraat, Korte Krommestraat, Schouwburgplein, Sulferprietstraat, Hoogstraat, Buitenhofstraat, Leugenaarsstraat, enz.

En minder romantische : Serviëstraat, Constantinopelstraat, Sint-Petersburgstraat die hun naam aan geografische plaatsen dankten.

Maar hier wil ik meer bepaald naamwijzigingen aanhalen die de bewoners om een of andere reden vroegen om te veranderen :

- 1° Voorbeeld de "Aapstraat"... wie wil er nu eens niet in de "Aap" wonen ? Vroeger zag men er graten in ... nu zijn er veel die het met plezier op hun naamkaartje zouden plaatsen (nu Brabantstraat);
- 2° vb "Voetbalstraat"... men moet werkelijk niet sport(voetbal)-minnend zijn om het aan te vragen (nu Isabellestraat) ;
- 3° vb in zeer recent : "Vingerlingputstraat" wegens de vergissing (zeer veel ... naar het schijnt) met Vingerlingstraat. Aldus hebben ze die dan meer veranderd in "Putstraat" !!

Wat gedaan met de verwarringen bij volgende gevallen :

Kerklaan, Kerkstraat, Kerkgoedstraat, Lijsterbeslaan, Lijsterstraat, Nieuwe Dokstraat, Nieuwe Langestraat, (niet verwarren met Langestraat), Nieuwe Werfkaai, Oude Aardeweg, Oude Molenstraat, Oudstrijdersplein, Oud Stationsstraat, (niet verwarren met Stationsstraat), Oud Vliegveld, Aartshertogstraat, Aartshertoginnestraat, Bosduiflaan, Bosbessenlaan, Bosvoordelaan, Gentstraat, Gerststraat, Grensstraat, Wateringstraat, Waterwegstraat, enz.

Ik heb er nog een 30-tal in voorraad. Maar wat is die Vingerlingputstraat ? Het is de benaming van een waterput - waar o.a. koeien konden komen drinken - en die zich over een 150-tal jaren bevond aldaar en thans verdwenen is. Destijds heeft de gemeente Zandvoorde er aan gehouden (vóór 1970) die historische benaming te behouden. En nu zal ze verdwijnen voor een arme "Putstraat". Erg jammer ... en voor wanneer de volgende reeks wijzigingen ?

S. Ippel

Merkwaardige beelden uit de Oostendse geschiedenis.
De Bargevaart van Oostende naar Brugge en vice-versa.

De stoomboot "De Roos I" die in 1899 in de vaart kwam en de dienst verzekerde tussen Scheepsdale brug en Oostende. Het schip vertrok te 7 uur 'in de morgen en was s' avonds te 17 uur terug. Het schip behoorde toe aan Armand ROOSE die zijn kantoor had te Brugge op de Houtkaai, 4.

De stoomboot "De Roos II" kon in 1906 in de vaart worden gebracht. Hij verzekerde de dienst tussen Oostende en Brugge. Het schip behoorde toe aan Firmin ROOSE die zijn kantoor had in de Christinastraat 104 te Oostende.

Zijgevel van het destijds door de heer Firmin ROOSE bewoond huis in de Slachthuisstraat 5 te Oostende, waarop de firma naam van de gebroeders ROOSE voorkomt. De firma ROOSE heeft de bargedienst op Oostende in haar bezit gehad van 1871 tot in 1921, jaar waarin de heer Firmin ROOSE overleed en de firma haar bedrijvigheid staakte.

Voor meerdere gegevens met betrekking tot de Barges verwijzen wij naar het uitstekende werkje van onze gouvvoorzitter Jos. PENNINGCK, uitgegeven door de Gidsenbond van Brugge en Westvlaanderen en dat als titel draagt "De Barge"

De foto's werden ons ter beschikking gesteld door de heren Robert en Kris ROOSE, kleinzoons van de toenmalige uitbaters.

J.B.D.

MERKWAARDIGE GEBOUWEN TE OOSTENDE.

VAN GEVANG TOT KONINKLIJK LYCEUM.

Ten Z. van de oostelijke helft van de Babylonestraat en uitgevend op de Korte Peperstraat of Aartshertoginnestraat lag een plein dat sinds 1755 als Koolmarkt werd gebruikt. De stad liet hier in 1840/1841 een nieuw gevang oprichten. Het gebouw van 22,5 m. bij 7,5 m. was omgeven door een koer die zelf omsloten was door een zware, hoge muur en ten W. aanleunde bij een hoog magazijn. Op deze wijze kreeg de Babylonestraat een bijna uniforme breedte van 7,5 m. Ten Z. van deze omheiningmuur ontstond een smaller straatje van amper 5 m. breedte, waar twee kleine huizen en een grote pleziertuin op uitgaven. Dit straatje werd in het begin van zijn bestaan als een steeg, een impasse van de Aartshertoginnestraat, beschouwd. Eerst in februari 1867 kreeg dit straatje de naam "rue de la Prison" of "Gevangstraat" toegewezen.

Rond 1980 was het gevang niet langer meer een plaats waar veroordeelden hun straf uitzaten. Het huis van bewaring fungeerde meer als "amigo", als "maison de passage". Zij die, zelfs maar tot één dag gevang waren veroordeeld, werden door de rijkswacht per trein naar Brugge gevoerd om er hun straf uit te zitten.

Van deze evolutie maakte de stad geleidelijk gebruik om in en om de gevangenisruimte het vrijwillig pompierskorps dat tot dan toe over 4 of 5 hulpposten in de stad verspreid lagen gaandeweg te concentreren in en rond het "prison".

In 1880/1881 liet de stad op de koer, tegen de W. gevel van het gevang, een stelplaats bouwen om er de twee stoombrandspuiten op het gelijkvloers te bergen. De rest van de blusapparatuur legde men op de eerste verdieping van dit gebouw, dat, in de toenmalige Vlaamse terminologie bedacht werd met de lange hortende naam "Stadsstoombrandspuytenhuis".

Het brandweerkorps, dat toen nog uit vrijwilligers bestond, voldeed ook niet meer aan de eisen van de tijd. De stad besloot dan ook in 1883 over te gaan naar de oprichting van een korps van 23 man in vast dienstverband. Op 1 januari 1884 trad dit korps in functie. Deze reorganisatie bracht de stad er toe de brandweerkazerne uit te breiden en het gebruik der lokalen te wijzigen. De stad kocht in 1884 het ruime magazijn van Ch. Feys, dat aan de W. zijde van het gevangenisdomein paalde. Dit magazijn was in 1855 nog een Guanoopslagplaats geweest van A. Serruys en diende vanaf 1858 als leerlooierij voor A. Bonnel. Het aangekochte gebouw werd aan de Z.-kant wat ingekort om een betere uitgang te verkrijgen voor de stoombrandspuiten, die op het gelijkvloers werden geplaatst. Hiennaast waren ook stallingen voorzien voor vier paarden. De eerste verdieping werd als magazijn en als werkplaats ingericht. De pompiers kregen als slaapzaal de ontruimde eerste verdieping van het middengebouw toegewezen. Tenslotte knotte men de muurhoeken af op de Aartshertoginnestraat om er poorten aan te brengen.

De uitbouw van deze eerste pompierskazerne kon in geen enkel opzicht bevredigend worden genoemd. Al dadelijk merkte men op, dat de brandweer er veel te eng behuisd was. De stelplaatsen voor de twee

stoombrandspuiten en de armbrandspuiten boden te weinig ruimte. Droogkamers ontbraken. Ladderstelsels moesten in open lucht op de koer blijven liggen. De slaapzaal van de pompiers was te klein om er nog tafels en stoelen te kunnen plaatsen. Het korps bezat niet eens een turnzaal noch een oefenterrein.

Om nu een ruimer en moderner opgevatte kazerne te kunnen oprichten die direct op de brede H. Serruyslaan zou uitgeven, kocht de stad in 1899 vier huizen op langs deze laan gelegen, bezuiden de Babylonestraat o.a. het hoekhuis, het gekende estaminet "In 't Hof van Belofte". Plannen, bestek, lastenkohier voor de bouw van de nieuwe kazerne tussen de H. Serruyslaan, de Babylonestraat en de verbrede Aartshertoginnestraat kwamen in het voorjaar 1903 klaar. Maar in oktober 1903 achtte de stad het geraadzaam dit bouwprojekt nog enige tijd te laten rusten. Een drietal argumenten leidden haar tot dit besluit.

Allereerst schikten de hoge bouwkosten van deze kazerne haar enigszins af. Men kwam ook tot het inzicht dat, in het raam van de konstante uitbreiding die de stad naar het westen nam men beter een nieuwe kazerne in het Westerkwartier zou bouwen. Tenslotte en doorslaggevend was het feit dat er meer dringend uit te voeren werken waren zoals, de uitbreiding van het rioolnet en de verbetering van het drinkwatersysteem.

De lokale pers bleef de voordelen onderlijnen van de bouw van de kazerne op de H. Serruyslaan. Toch zou deze er nooit worden gebouwd. De stad gaf er in 1910 de voorkeur aan om er de stedelijke betalende meisjesschool, op te richten, die toen nog op de Groentemarkt was gevestigd. Terzelvertijd werd op 22 februari 1910 een nieuw plan van aanleg goedgekeurd waarbij beslist werd alle huizen en achterhuizen van de Babylonestraat te onteigenen en de straat op te slorpen in het nieuw schoolgebouw. Men achtte het verdere bestaan van de Babylonestraat overbodig nu de Ooststraat tot in de H. Serruyslaan was doorgetrokken. De stad had de planning van de schoolbouw zo voorzien, dat er nog heel wat percelen bouwgrond langs de aanpalende straten zouden kunnen verkocht worden, om de kostprijs van de nieuw te bouwen stadsschool zoveel mogelijk te reduceren. Het nieuw plan van aanleg verkreeg eerst de goedkeuring van Minister Van Helleputte wanneer de stad aanvaard had de speelplaats van de school tot op de Aartshertoginnestraat te laten doorlopen. Zo kwam het dat de eerste aanbesteding voor de bouw van de "Ecole Moyenne" eerst kon doorgaan op 14 mei 1914, blijkbaar zonder succes. Een heraanbesteding moest uitgeschreven worden die op 14 juni 1914 plaats vond. Kort daarop brak de Eerste Wereldoorlog uit en van de bouw kwam niets terecht.

Van in de eerste maanden van de Duitse bezetting kreeg het stedelijk gevang heel wat logiesgasten te herbergen. Bij zoverre dat de Duitsers eind november 1914 de borstelfabriek van We L. Houley uit de Babylonestraat nr 15 tot een annexe van de gevangenis gingen inrichten en de vensters van dit huis die op straat uitgaven lieten dichtmetselen. Op 9 december 1914 werd zelfs de huisbewaarder van het gevang, die tevens brigadier was bij de pompiers, Adolf Dorchain, met zijn familie de deur uitgewezen. Hij kon gelukkig een tijdelijk onderkomen vinden in het leegstaand huis van Richard Schepens, Babylonestraat nr 7.

Na de oorlog werd dan eindelijk in de jaren 1921-22 de Middelbare Meisjesschool door aannemer Smis-Damman opgetrokken.

De inplanting van de "Ecole Moyenne", nu "Koninklijk Lyceum" geworden, had voor gevolg dat een oude, armere, maar kleur- en levensrijke, dicht bevolkte buurt uit het stadsbeeld werd geschrapt. Om hygienische redenen, in het kader van een typische 19e eeuwse saneringspolitiek had men reeds in de zomer 1898 de triestige, krottige huizen uit de Gevangstraat en uit de stegen, die zich uit deze straat vertakken, laten slopen. De gevang- en de Babylonestraat verdwenen maar in 1921-22. Eén steegje bleef in die huizenblok bestaan, een laatste stukje levende folklore het "Hol van Plutol" of het "Portje van Hoera" (wie zal de juiste benaming ooit mededelen?), naast de staminee van Lingier op de hoek van de H. Serruyslaan en de Jozef II straat gelegen.

Wanneer men in maart 1922 de zware muren van het "Oud Prison" neerhaalde vond men in het puin bij enkele zilveren en koperen muntstukken uit de tijd van Leopold I, een bronzen plaat met het opschrift "Leggen van den eersten steen, den 7 december 1840 door Mr Jan van Iseghem, Burgemeester, Pieter van Hercke vader en zoon, Bouwmeesters, De Knuydt, Schepen".

Wie onder het personeel of onder de leerlingen van het Lyceum denkt er ooit aan dat op de plaats waar zij werken of studeren vóór nog geen zestig jaren een gevang stond, een pompierskazerne en twee al lang vergeten straten? Ja, dat alles is, ook voor hen, voltooid, verleden tijd...

D. Farasyn

Noot van de redactie :

Over de door de heer Farasyn besproken gevangenis bestaat er een schilderij in ons Heemmuseum. Ons medelid, de heer A. Van Caillie, is in het bezit van een zeldzame foto die een gedeelte van de Babylonestraat weergeeft.

- - - - -
DE "MALE" IN DE OOSTENDSE VOLKSMOND.

In zijn zeer interessante voordracht op 25 maart jl. "VIJF KWART EEUW MALE" vertelde konfrater F. Gevaert onder meer over de pakketboot, gebouwd in 1895, die de traagste was van de reeks van drie vaartuigen van hetzelfde type en die daarom, op voorstel van Koning Leopold II, de naam "Le Rapide" kreeg.

Hiermede werd het mij duidelijk vanwaar het gezegde kwam dat mijn grootmoeder zaliger gebruikte wanneer ze het had over iemand die te laat kwam: "dat is een rappiet" (klemtoon op piet en met kort "i" als in het Engels "tip"). Dit gezegde wordt nog altijd bij ons thuis gebruikt. Zodat het tē laat binnenlopen van de trage "Le Rapide" 80 jaar later nog altijd spreekwoordelijk is, althans in mijn familie.

J.H. K.

- - - - -
EEN DANKWOORDJE.

Jeanne Valkenburg, in de onmogelijkheid verkerend persoonlijk allen te contacteren die haar hun sympathie hebben betuigd door hun aanwezigheid op haar huldiging t.g.v. haar 80ste verjaardag, in de Alice Freyzaal ten Stadhuize, op zondag, 15 mei 1977, houdt zij ervan, langs het tijdschrift "De Plate" om, al deze personen van harte te danken.

VERENIGING VOOR OUDHEIDKUNDIG BODEMONDERZOEK IN WEST-VLAANDEREN.

Herhaaldelijk wordt ons gevraagd naar de titels van enkele basiswerken over archeologie. Hieronder geven wij graag een eerste lijst van publicaties die wij persoonlijk hebben geraadpleegd en warm kunnen aanbevelen. Op drie uitzonderingen na gaat het om vrij recente werken.

I. Basiswerken

- S.J. De Laet : Archeologie en haar problemen
Standaard Boekhandel, Antwerpen, 1957.
- Sir Mortimer Wheeler : Archeology from the earth
Clarendon Press, Oxford, 1954
- Kathleen M. Kenyon : Beginning in archaeology
Aldine Paperbacks, London, 1971

2. Bibliografisch repertorium

- M. Bauwens-Lesenne : Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in West-Vlaanderen. Nat. Centrum voor Oudheidkundige Navorsingen in België, Brussel, 1963

3. Numismatiek

- A.N. Zadoks-Josephus Jitta en W.A. Van Es : Muntwijzer voor de Romeinse tijd
De Haan Paperbacks, Bussum, 1974

4. Dateringsmethoden

- J.M. Michels : Dating methods in archaeology
Seminar Press, London, 1973

5. Conservatietechnieken

- E.A. Dowman : Conservation in field archaeology
Methuen & Co, London, 1970

6. Experimentele archeologie

- John Coles : Archaeology by experiment
Hutchinson University Library, London, 1973

7. Prehistorie

- S.J. De Laet : Prehistorische Kulturen in het zuiden der Lage Landen, Universa, Wetteren, 1974.

Tenslotte vragen wij uw aandacht voor twee gespecialiseerde reeksen

a/ Les Dossiers de l'Archéologie (Archeologia, Dijon)

Deze "dossiers" zijn bijzondere uitgaven van het bekende archeologisch tijdschrift ARCHEOLOGIA, die telkens gewijd zijn aan een bepaald thema. De klare en overzichtelijke manier waarop dit thema wordt behandeld is opmerkelijk, evenals de talrijke en prachtige illustraties. Prijs per nummer ca. 165 F. exclusief verzendingskosten. Wij vermelden o.a. :

- n° 1 (1973) L'archéologie aérienne : vision fantastique
du passé
n° 6 (1974) Les potiers gaulois
n° 9 (1975) Céramique en Gaule Romaine
n°13 (1975) La photographie en archéologie
n°22 (1977) Belgique Romaine

Verdere inlichtingen : Editions Soumillion,
28, Avenue Massenet,
1190 Bruxelles

b/ West-Vlaamse Archeologica (V.O.B.o.W., Kortrijk)

is een overdrukkenreeks van artikelen die verschenen zijn in diverse tijdschriften, en betrekking hebben op archeologische vondsten en activiteiten in West-Vlaanderen.

- nr 1 : Dr H. Thoen : Iron Age & Roman Salt-making sites on
the Belgian coast
nr 2 : Dr A. Van Doorselaer : Der Kimmelberg, ein Keltischer
Herrensitz ?
nr 3 : M. Rogge & A. Van Doorselaer : De Gallo-Romeinse neder-
zetting op de Tomberg in Beveren-Leie

Verdere inlichtingen : V.O.B.o.W.
Meensesteenweg 60
8500 Kortrijk

E. Cools

MEN MOET OPLETTEN.

Ieder auteur vergist zich wel eens, doch men moet opletten persoonlijk commentaar bij foto's te verlenen indien men het niet zeker weet.

Zo lezen wij bij afbeelding 78 van "De visserij langs Vlaanderens kust in oude prentkaarten" volgende commentaar bij een prentkaart dat 3 nettenbreiende vrouwen voorstelt : "Of deze jonge dame met de hoed een echte nettenbreister is, betwijfelen we sterk. Maar als de badgast aan de kust moet je natuurlijk één voelen met de vrouwen van de vissers, die niet die fijne gemanicuurde handjes hadden".

Nu mogen we de auteurs Johan Ballegeer en Jean-Pierre Braems vertellen dat die drie personen op de kaart wel échte nettenbreisters waren. Die 3 vrouwen hebben langs de kaai en ook thuis honderden korren gebreid. Het zijn Germaine Debrock en de gezusters Florida en Jeanne Vandewalle (met de hoed). Deze laatste was toen de foto in 1926 of 1927 genomen werd, iets minder dan 20 jaar. Het toekijkende jongetje was hun broer Prosper Vandewalle.

O. Vilain

CULINAIRE FOLKLORE - MASTELLEN (2).

Van de heer DELRIE, bakker in de Cirkelstraat, kregen wij nog de volgende aanvullingen in verband met het in het nr 4/77 verschenen stuk over MASTELLEN.

Mastellen werden in de streek rond Oostende gebakken van een gewone deeg waarin een weinig groene zeep was verwerkt (het lijnzaad in de zeep maakte het baksel glad).

Een klompje deeg werd bedekt met een kleine vorm waarvan de bodem voorzien was van 5 gaatjes. Als de deeg tot aan de gaatjes gestegen was, werd de MASTEL in een hete oven gebakken. De mastellen werden bij het ontbijt gegeten en hadden voor de bakkers het grote voordeel dat zij geen verlies betekenden als ze onverkocht bleven. De bakkers sneden ze in twee, droogden ze in de oven en verkochten ze dan als SOEPEKOEKEN, voorlopers van onze hedendaagse beschuiten. Ze werden in de soep gedaan of ook wel in de KARNEMELKPAP gekruimeld (KERREPAP zoals men te Oostende zegt). De mensen zegden dan "Het is voor de brokken da je betaalt".

J.B. Dreesen

LUCHTVAARTGESCHIEDENIS.

Het tweede Cahier voor Luchtvaartgeschiedenis is nog vóór de zomer verschenen. Het is een bijzonder nummer gewijd aan de vliegpionier Henry FARMAN. In hetzelfde nummer is er ook nog een heel interessante bijdrage over "De eerste ballontocht vanuit Oostende" door Walter Major.

Abonnementsprijs (3 nrs) : 120 F. Losse nummers : 50 F. (te storten op P.C.R. nr 001-0398295-89 van E. Vanlerberghe, Edmond Laponstraat, 10 te Oostende.

O.V.

HERFST TE OOSTENDE
\$

In deze stad schalt geen jachthoorn
noch schettert er een kinderhoorn
over 't verlaten strand

Winter wordt de oogst
de wolkengrot wijder,
de zee nog grijzer

Het is de herfst die onze ogen troost
als wij treurende de zerken bezoeken
als wij langvergeten namen roepen.

Roger Devriendt

Uit : Nieuwe Stemmen - febr.-maart 1977

BOEKEN.

DES METIERS ET DES HOMMES.

Wij hebben in het nr ^V5 het boek besproken van Bernard Henry : "Des métiers et des hommes : Au village". Thans is een tweede deel verschenen, even interessant als het eerste "A la lisière des bois".

De auteur laat ons opnieuw kennis maken met een achttiental beroepen, gaande van molenaar tot herder. Het boek is rijkelijk geïllustreerd.

Editions du Seuil, Parijs. Prijs : 583 F.

GESCHIEDENIS EN DE CHARME VAN DE PRENTKAART.

Deze zomer is de studie van Jos Philippen : "Geschiedenis en charme van de prentkaart" verschenen. Is het omdat het o.i. wat de prijs betreft aan de hoge kant ligt, dat het ons eerder ontgoocheld heeft? We hadden er meer van verwacht. Nu laat dit album ons een reeks oude prentkaarten zien, de inleidende tekst is in grote letter gezet en veel onbedrukt papier helpen de dikte van het boek uitmaken. Zo wordt er voor iedere hoofdstuk ~~titel~~ een volledig blad genomen. Ook spijtig dat er heel weinig belang wordt gesteld in de plaatselijke prentkaarten.

Nu telt het boek 183 blz. (waarvan 25 blz. volledig of bijna volledig wit zijn). Prijs : 1.200 F.

OUDE KINDERBOEKEN.

Leonard de Vries liet een mooi boek verschijnen onder de titel : "Bloempjes der vreugd voor de lieve jeugd". In feite is het een fotografische herdruk van een selectie verhalen en illustraties voor de kinderen bestemd uit de periode 1712-1898. Heel wat van onze leden zullen wellicht nog die oude naieve plaatjes van een halve eeuw terug herinneren die toen nog ergens in scholen rondslingerden en uit de vorige eeuw dateerden.

Uitg. Unieboek, Bussum. Prijs : 320 F.

MEERMINNEN EN MEERMANNEN.

Van de hand van Bert Sliggers jr is bij Kruseman verschenen : "Meerminnen en meermannen van Duinkerke tot Sylt".

Het is een rijk geïllustreerd werk dat de studie van de zeemeermin en de meerman in onze streken behandelt.

Prijs : 485 F.

O.V.

TEKSTOVERNAME IS ALTIJD TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE.

De laatste
uitgegeven boeken
zijn **ALTIJD**
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen
